

JURIJ ŠUBIĆ †.

ani dné 1. vélikega travna je pozvanjal »Ljubljanski Zvon« prerani smrti Janeza Šubiča, katerega so nam zagrebli tam zunaj v Renski Palaciji, in danes, po sedemnajstih mesecih, doletela ga je zopet bridka dolžnost, razglasiti širom domovine naslednjo prežalostno novico:

Dné 8. kimovca t. l. je umrl v Lipskem na Saksonskem, v Hótelu »Deutsches Haus« za srčno kapjó Jurij Šubić, najgenijalnejši izmed vseh dosedanjih slikarjev slovenskih!...

Z Jurijem Šubičem nam je vzet velik umetnik, slikarski genij, s kakeršnim se Slovenci doslej še nismo mogli ponašati. V dveh desetletjih je pridobil svojemu imenu evropski glas, kateri je zazvenél tudi tjà dóli v klasiške Atene...

Jurij Šubić je bil najnadarjenejši izmed vseh petih bratov Šubičev. On se je v Slovencih povzdignil do čudenja vrednega mojsterstva v stroki slikarski, v kateri ga ne dohití nobeden naših zdaj živéčih umetnikov.

Porojen dné 13. malega travna leta 1855., učil se je Jurij Šubić prvih korakov v bajni svet lepih umetnostij domá v Poljanah ob roki blazega očeta-slikarja. Ko je bistri dečko dorasel, izročil ga je vrli roditelj, kakor Janeza, akademiškemu slikarju Janezu Wolfu, da ga navêde na pravi pot umetniške izobrazbe. Pokojni Wolf je bil jako duhovit človek. V mladosti svoji je prebil burno, romantiško življenje v Italiji in je imel kàj bohotne izkušnje, katere so mu razbistrile nazore o svetu in življenji. On našemu Juriji, kakor sploh učencem svojim, ni bil plačan učitelj, temveč pristen vzgojevalec ter ga je, obdarovanega s korenitimi svojimi nauki, napotil na Dunaj v slikarsko akademijo. Tukaj se je velenadarjeni mladenič kàj marno učil sistematiškemu risanju in slikanju pod vodstvom slovečega slikarja Griepengerla. Kakó se je odlikoval med vsemi pitomci, dokazuje nam to, da se mu je prisodilo Fügerjevo darilo in to za najboljšo ilustracijo poslednjega prizora v Schillerjevi pesmi: »Der Gang nach dem Eisenhammer«.

Leta 1875. je moral pretrgati slikarske svoje studije na dunajski akademiji, ker je bil pozvan v vojake. Ko je po dveletnem službo-

vanji slekel zopet cesarsko suknjo, vrnil se je na Dunaj, kjer je nadaljeval svoje vežbanje v slikanji v Griepenkerlovi šoli, dokler ga niso znóva pozvali od slikarskega stojála pod puško in sicer osvájat Bosno in Hercegovino. A tudi tam dôli v »Bosni solzorosni« se je pridno uril v umetnosti svoji ter ter nabral mnogo značljivih tipov in studij iz romantiškega življenja jugoslovanskega.

Po bosenski okupaciji je nekoliko časa na Dunaji privatiziral, potem je šel z grofom Mensdorffom na Češko, kjer je izgotovil nekoliko pokrájinskih slik po prirodi iz okolice njegovih graščin. Ondu ga je leta 1879. doletela častna ponudba od slikarske akademije dunajske. Dr. Henrik Schliemann, ki je zaslúl po svojem odkopávanji Homerjeve Troje, sezidal si je v Atenah palačo, katero si je hotel dati oslikati z mitološkimi podobami. In v to so po nasvetu Griepenkerlovem izbrali našega Jurija Šubiča, kateri je delo z veseljem prevzel in grudna meseca tistega leta odpotoval v klasiško Grecijo. In slavni naš rojak se je ondu kàj vrlo ponesel z dekorativnim slikanjem svojim, da se mu je vse čudilo in so mu Grki ponujali profesuro na atenski akademiji. A mladi naš umetnik je hrepenel v svet, da bi si razširil dúševno obzorje svoje in se popolnil v izvoljeni umetnosti. Na vabílo prijatelja z dunajske akademije, češkega slikarja Vojteha Hynaisa, preselil se je leta 1880. iz Aten v Pariz, kjer je stopil v krog slikarjev-rejalistov modérne francoske šole. Delal je skupno najprej z imenovanim umetnikom, potem z drugim češkim slikarjem, Vaclavom Brožíkom in napósled tudi s slovečim ogerskim slikarjem Mihaelom Munkačzyjem. Tu se je iznebil zastarelih popirnatih predlog in mrtvih slikarskih tvoríl iz Rahlove šole, katera je takrat prevladovala na dunajski akademiji, in začel je slikati samostojno, povsem rejalistiški in po živih modélíh.

Kaj, koliko, kakó in za kóga vse je slikal Jurij Šubić ves čas svojega bivanja v Parizu, to nam, žal, ni znano; zakaj on, kakor malone vsak veleum, razglašal ni rad svojih dél, in še menj bi se bil ž njimi ponašal. Nepregledna pa je vrsta znanih nam njega slik, katere je izvršil v sedemnajstih letih, t. j. odkar je stopil v dunajsko akademijo, in jedva jih naštejemo na tem tesnem prostoru po njih imenih:

Prva dela Jurija Šubiča, s katerimi je stopil pred slovenski svet, bile so Stritarjevemu »Zvonu« leta 1878. pridejane ilustracije njegove »Raje« in sicer: »Prisega«, »Na meji«, »Poslanec«, »Begun« i. t. d. Tem so nasledovali v nemških in v čeških časopisih priobčeni jugoslovanski tipi in »studije iz Bosne«.

Po vrnitvi iz bosenske okupacije je naslikal podobo Sv. Roka za neko tirolsko cerkev.

Leta 1876. je posnel na Češkem nekoliko pokrájinskih slik.

V Schliemanovi palači v Atenah je naslikal: »devet modric«, »štiri letne čase« in »štiri elemente«, skupino »amoretov«, bavečih se z izkopavanjem starin, potem »Ganimeda«, plešóče »bahante in bahantinja« i. t. d.; konečno portret soproge Schliemanove in mlajšega njemu brata.

Preselivši se v Pariz, izdeloval je z Hynaisom slike za »Národno gledališče« v Zlati Pragi, med katerimi je »Jaro« (pomlád) v kraljevskem budoarji samostojno delo Šubičovo. Potem je Vaclavu Brožiku pomagal pri slikanji njegovega »Jana Husa pred cerkvenim zborom v Kostnici«, in Munkaczyju pri izdelavanji njega svetovno znanega »Kristusa pred Pilatom«, katerega je izgotovil precejšen delež slavni naš slikar. Za znanega trgovca z umetninami, Charlesa Sedelmayerja v Parizu, izvedel je razne slike, med njimi dve kopiji po Murillu za španjsko kraljico. Leta 1883. je ustvaril sliko »Skupni zájutrek«, kažočo mlado gospodičino, katera pita s sladkorjem papigo; potem sliko iz življenja: »Pred lovom«, na kateri normandijski kmet, stojéč pred odprtimi vrati, preiskuje puško. Ta slika je bila tistega leta razstavljena v pariškem »Salonu«.

Prišedši leta 1883. domóv, naslikal je Sv. Jurija za véliki oltar v cerkev Šentjursko pri Kranji.

Leta 1884. je izvedel po naročilu deželnega odbora kranjskega za novi ljubljanski muzej štiri alegoriške podobe: »Prirodopisje«, »Umetnost«, »Zgodovino« in »Starinstvo« in šest portretov: Valvasorja, Žige Cojza, Vodníka, Herbersteina, Andreja in Viktorja Smoleja. Tačas je naslikal takisto v životni velikosti drja. Ivana Tavčarja in Ivana Hribarja ml. Pozneje je izgotovil še portret gospé Francíške Tavčarjeve kakor tudi nekaterih drugih oséb.

Leta 1886. je naslikal na obok šentjakopske cerkve v Ljubljani »na présno« štiri dogodke iz življenja župnega patrona in sicer: »Poklic Sv. Jakopa v apostole«, »Izpremenjenje Kristusovo na góri Tabor«, »Smrt Sv. apostola Jakopa« in njega »Proslavljanje pred komposteljsko cerkvijo«.

Za pokojnega cesarjeviča Rudolfa knjigo: »Die österr.-ung. Monarchie in Wort und Bild« je narisal Jurij Šubić iz národnega življenja slovenskih Štajercev in kranjskih Slovencev šestnajst ilustracij, med katerimi je z akvarelnimi barvami naslikana raznovrstna národna noša. Vrhu tega je dovršil po prerano umršem bratu Janezu prevzete

ilustracije za tisto knjigo iz življenja primorskih Slovencev in osem dekorativnih slik za obrtni muzej v Kaiserslauternu.

Leta 1888. je izdelal oltarno sliko: »Marijino obiskovanje« za cerkev na Rožniku. Dalje za cerkev v Osilnici na Kočevskem dve oltarni sliki: »Ss. Kozmo in Damijana« in »Sv. Tri kralje«, in za župno cerkev v Horjulu križev pot.

Letos je ustvaril zopet dve cerkveni sliki za ožjo svojo domovino in ti sta: »Ss. Ciril in Metod«, katero je podaril g. Ivan Hribar cerkljanski cerkvi pri Kranji, in »Kámenjanje Sv. Štefana« za Štépanjo vas pri Ljubljani . . .

Kakor čujemo, prevzel je bil lani od Munkaczyja kolosalno sliko za strop muzeja dunajskega, katere je bil že tudi dodelal dober kós, toda bila sta se baje sprla s preošabnim Madjarjem in Šubić je opustil vsakeršno delo zanj. Poslednje mesece ga je pozval k sebi na Saksosko neki njega prijatelj Kees, graščák in milijonár, da bi mu okrasil v grádu Rašvice vse dvorane z dekorativnimi slikami, s katerimi bi imel opraviti delj nego leto in dan. S tem delom se mu je odprl razgled v sijajno bodočnost, zakaj ne samó, da bi bil vsestranski preskrben za dolgo časa, imajoč ondu v grádu prosto stanovanje in na porabo strežája in vóz, vrhu tega pa še na mesec po tisoč frankov — nego tukaj bi se bil seznanil še z drugo aristokracijo, katera bi mu bila naklonila zopet daljnega dela . . .

Toda saj bi bil danes ali jutri dobil tudi tukaj v domovini dovolj opravila, n. pr. v novem gledališči, v »Sokolskem« in »Národnem dômu«, katerega bodo napósled morali venderle zidati — če ne naši sinovi, vender vsaj naših vnukov vnuki. In morda bi se sčasoma takisto še v Slovencih našel kakšen mecen, kateri bi našega umetnika pomilostil z naročilom kakšne slike. A končno, ako hočemo res kdáj stopiti v kolo kulturnih národov, treba bode izvestno tudi misliti na osnovevanje kakšne risarske šole, da ne rečem slikarske akademije jugoslovanske . . .

Ali kaj to govorim zdáj, ko je mrtev genijalni naš miljenec božji! Da ga je škoda, to nam dokazuje obče žalovanje po njem! Ne samó, da bi nam mógel ustvariti še marsikakšen umotvor, temveč da je umrl toli mlad baš on, ki ga je življenje takó veselilo, in to zdáj, ko se mu je odgrnil razgled v brezbrizno bodočnost — to nas naukuje z bridkostjo! Saj mi je lani ob prerani smrti Janezovi tožil, kakó mu je breztolažna misel, da mladi brat zdáj v grobu leží, dočim svet obseva zláto solnce in po zemlji hodijo veseli ljudje! In zdáj po-

čiva tudi on istotakó mladolét in nádejebuden, daleč tam zunaj v tuji zemlji zakopán . . .

Vender navzlic svoji mladosti nam je ostavil Jurij Šubič dovršena dela, katerim se bodo čudom čudili šele naši potomci; zakaj nam ob poklekovanji pred politiskimi malíki nedostaje pogleda za lépe umetnosti. A kdor ima očí, da vidi, naj si jih ogleda in prepričal se bode, da je bil pokojni Jurij Šubič res najgenijalnejši slikar, kar smo jih imeli doslój Slovenci.

Ali vrhu izredne genijalnosti umetniške je podarila njemu posebno dobrotna mati priroda še mnogo drugih redkih vrlin, zlasti pa žarno blagodušnost, neusahljivo dobrovoljnost in neko res genijalno brezskrbnost, katera mu je kazala ves svet v jasni svetlobi. Ni čudo torej, da ga je vse rado imelo in se ga veselilo, zakaj, kjerkoli se je prikazal, razsvetlilo se je nékamo, kakor bi prinesel luč v mračno sobo, in zavladata je obča radost. In bil je nepopisno veledušen in radodaren do razsipnosti, zaradi česar je posebno mržél na skopuhe in stiskáče. Toda bil je tudi jako iskren prijatelj vsakemu odkritosrčnemu človeku ter ni poznal licemérstva in tistega strupénega sladkánja, s katerim se nam često prilizujejo prijatelji-Judeži. Kaj zoperna mu je bila tudi tista naša maloméstna tesnosrčnost in zbadajóča zabavljivost, katera duší malone vse društveno naše življenje. Zató ni maral živeti v pretesnem našem razmérji, temveč je hrepenel vedno nazaj v priljubljeni svoj Pariz, kjer se je čutil povsem slobodnega in vznesénega za vzvišeni umetniški svoj poziv.

Skratka rečeno: Jurij Šubič je bil pristen umetnik z dušo in telesom, plemenit, blagosrčen človek, nadarjen z vzgledno ljubeznivostjo, s katero si je pridobil naklonjenost vsakega človeka. V njega bitji so se združile telesne in dúševne kreposti v čudovito sorazmérje, kakeršnega še nisem opazil v vsem dosedanjem življenji svojem.

Naj bi torej preblagega našega Jurija Šubiča posnemali vsi sedanjí umetniki slovenski, zlasti še mlajši njega trije bratje, da na takóv način pristojno slavé spomin uvekovečenega imena njegovega!

V Ljubljani dné 26. kimovca 1890.

Vatroslav Holz.

